

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาในบทต่าง ๆ พบว่า เมื่อมีการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์เกิดขึ้น ผลของการดำเนินคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับคือโทษทางอาญา ส่วนผลของการดำเนินคดีแพ่งที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับคือการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย เพื่อฟื้นฟูเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับสู่สถานะเดิมเหมือนยังไม่มีการละเมิดเกิดขึ้น ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในทางละเมิดของคดีค้ำมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น มีการนำค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ของประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Common Law มาใช้บังคับด้วย ส่วนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์สามารถเรียกร้องได้จะแตกต่างกันตามลักษณะคดีและความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดว่าค่าสินไหมทดแทนมากน้อยเพียงใดจึงจะถูกต้อง เหมาะสมและเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายมากที่สุด โดยพบว่า การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีที่คล้ายคลึงกันกลับแตกต่างกันมาก และมีแนวทางการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในแต่ละคดีแตกต่างกัน ซึ่งการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิได้ทั้งตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ได้หรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ทั้งนี้เพื่อความสะดวก รวดเร็วและคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายมากขึ้น โดยพนักงานอัยการจะเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายที่มีสิทธิและประสงค์ที่จะเรียกร้องในทุกคดี ดังนั้นกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ของประเทศไทยจึงมีมาตรการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์สอดคล้องกับหลักสากลในกฎหมายระหว่างประเทศ และประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Common Law คือ สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร ทั้งในเรื่องกำหนดให้ความผิดฐานค้ำมนุษย์เป็นความผิด โดยเฉพาะแยกจากประมวลกฎหมายอาญา และมีมาตรการช่วยเหลือในการดำเนินคดีและการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นและช่วยป้องปรามการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ได้

อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีค้ำมนุษย์นั้น หากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องคือ เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พนักงานสอบสวน และ

พนักงานอัยการ รวมถึงผู้พิพากษามีหลักเกณฑ์แนวทางการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่แน่นอนและเหมาะสม จะช่วยให้การทำงานตั้งแต่ในชั้นแรกคือการจัดประชุมกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีค้ำนุษย์ก่อนฟ้องคดีดำเนินการได้ง่ายขึ้น ชัดเจนและเหมาะสม ส่งผลต่อการเยียวยาชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างเป็นธรรม แต่กฎเกณฑ์การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ำนุษย์ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังมีแนวทางและมาตรการในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไม่สอดคล้องกัน และไม่ครอบคลุมตามลักษณะความเสียหายที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ อีกทั้งไม่มีหลักเกณฑ์การกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ชัดเจนและขอบเขตค่าสินไหมทดแทนที่สามารถเรียกร้องได้ ทำให้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีค้ำนุษย์

ในทางปฏิบัติพบว่า ศาลมักกำหนดเพียงค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายเป็นหลัก และยังไม่มีส่วนหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษว่ามีขอบเขตอย่างไร ซึ่งในประเทศไทยมีกฎหมายบางฉบับกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ โดยศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าหรือสี่เท่าหรือห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด เมื่อปรากฏว่ามีการกระทำความผิดอย่างร้ายแรงต่อผู้เสียหาย และพนักงานอัยการควรบรรยายในคำฟ้องหรือคำร้องให้ปรากฏข้อเท็จจริงในการกระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดมีการกระทำทารุณกรรม หน่วงเหนี่ยวกักขัง ทำร้ายร่างกาย หรือกดขี่ข่มเหงโดยขาดมนุษยธรรมอย่างร้ายแรงต่อผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 14 ทั้งนี้ ศาลได้เคยมีคำพิพากษากำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษไว้ตามคำพิพากษาศาลจังหวัดสระบุรี คดีหมายเลขแดงที่ คม.1/2565 และคำพิพากษาศาลอาญา คดีหมายเลขแดงที่ คม.47/2566

นอกจากนี้ การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีค้ำนุษย์แก่ผู้เสียหายพบว่ามีมูลค่าจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าว ส่งผลให้ผู้เสียหายในคดีค้ำนุษย์ยังไม่ได้รับเงินตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งมีกระบวนการที่จะต้องดำเนินการบังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษาถึงที่สุด จึงอาจมีคดีที่ผู้เสียหายไม่สามารถบังคับคดีกับจำเลยได้แล้ว และหลายคดีจะค่อย ๆ สิ้นสุดระยะเวลาบังคับคดีลง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดำเนินการในส่วนนี้อีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์กฎเกณฑ์และมาตรการการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำคามผิดฐานค้ำมนุษย์ของประเทศไทย เห็นควรแก้ไขปรับปรุงกฎเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำคามผิดฐานค้ำมนุษย์ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความชัดเจน ครบถ้วนและสอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นและให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อีกทั้งเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำคามผิดค้ำมนุษย์ได้อีกด้วยตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economics) ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) แก้ไขปรับปรุงหลักเกณฑ์การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำคามผิดฐานค้ำมนุษย์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยการแยกค่าสินไหมทดแทนตามลักษณะความเสียหายแต่ละประเภท ทั้งนี้ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ และจัดทำแนวทางในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน ขอบเขตของค่าเสียหาย ตัวอย่างค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้องได้ตามคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใช้ประกอบการพิจารณา และเป็นแนวทางกำหนดรายการที่ใช้สำหรับตรวจสอบ (Check List) ได้อีกทางหนึ่ง ทั้งนี้รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ภาพที่ 8 การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามลักษณะของความเสียหาย

2) เห็นควรจัดทำหลักเกณฑ์การกำหนดค่าเสียหายที่เหมาะสม (Optimal Damages) ที่ทั้งช่วยฟื้นฟูเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นและเป็นการป้องปรามการกระทำคามผิดฐานค้ำมนุษย์ในภายหน้า ตามระดับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดให้ชัดเจนเพื่อเป็นเกณฑ์และเหตุผลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามลักษณะของความเสียหายแต่ละประเภท อีกทั้งจัดทำหลักเกณฑ์การคำนวณตัวเพิ่มหรือลดค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเหตุปัจจัยอื่น ดังในกรณีผู้เสียหายมีส่วนกระทำคามผิดก่อให้เกิดความเสียหายด้วย¹ เช่นผู้เสียหายสมัครใจค้าประเวณี ผู้เสียหายหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และในการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ (Punitive Damages) เพิ่มขึ้นว่ามีขอบเขตอย่างไร เพื่อให้ศาลสามารถนำค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาใช้ ทั้งนี้รายละเอียด

¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223 ประกอบมาตรา 442

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 753/2561 ผู้ตายมีส่วนก่อให้เกิดการกระทำคามผิดอยู่ด้วย จึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัย และเมื่อผู้ตายกับจำเลยทั้งสองมีเรื่องบาดหมางกันมาก่อน วันเกิดเหตุจำเลยทั้งสองกับผู้ตายชกต่อยกันจนจำเลยที่ 1 ใช้อาวุธมีดแทงผู้ตายถึงแก่ความตาย เห็นสมควรกำหนดให้จำเลยทั้งสองชดใช้ค่าสินไหมทดแทนสองในสามส่วน ของค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับ

ปรากฏตามภาคผนวก ภาพที่ 9 จำนวนค่าสินไหมทดแทนตามระดับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด และภาพที่ 10 ตัวแปรอื่นในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน

3) เห็นควรกำหนดมาตรการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีค้ำมนุษย์แก่ผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ได้รับเงินตามคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าว ซึ่งต้องดำเนินการบังคับคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษาถึงที่สุด และเห็นควรนำหลักเกณฑ์และมาตรการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 49/1 ในการขอให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดไปค้ำหรือชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการเยียวยาผู้เสียหายและการบังคับคดีตามคำพิพากษาในคดีค้ำมนุษย์ได้มากยิ่งขึ้น

จากข้อเสนอแนะข้างต้นของผู้เขียน หากได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎเกณฑ์ทางกฎหมายในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และจัดทำแนวทางในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้ไปปฏิบัติใช้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการป้องปรามการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์อีกทางหนึ่ง